

travelbook

Tunezja

Bezdroża

ERGO
HESTIA

Autorzy przewodnika: Paweł Jadwisińczak, Eryka Lehr-Splawińska, Katarzyna Wojsław (*Berberowie*)

Aktualizacja: Aleksander Król

Redaktor prowadzący: Agnieszka Krawczyk

Redakcja: Aleksander Król

Korekta: CentrumKorekty.pl (MERITUM Mateusz Binda)

Opracowanie kartograficzne: Sylwia Żmuda

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

© OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Skład i fotoedycja: Sabina Suchy

Okladka: materiały graficzne zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorzy oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorzy oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?betut1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-6238-3

Copyright © Helion, 2020

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ATRAKCJE TUNEZJI	7
INFORMACJE PRAKTYCZNE	15
PRZED WYJAZDEM	16
Wybór czasu podróży	16
Źródła informacji	17
Formalności	18
Waluta	19
DOJAZD	20
Podróż samolotem	20
NA MIEJSCU	22
Komunikacja	22
Noclegi	24
Wyżywienie	26
Kultura	28
Poczta i telekomunikacja	29
Zdrowie i bezpieczeństwo	30
► Pamiątki	32
INFORMATOR A-Z	34
INFORMACJE KRAJOZNAWCZE	39
KRAJOZNAWCZE ABC	40
Ukształtowanie terenu	40
Klimat	41
Podział administracyjny	43
SPOŁECZEŃSTWO	46
Kobiety	46
Język	47
Religia	47
KULTURA I SZTUKA	50
Literatura	50
Muzyka	50
KUCHNIA	52

TUNIS I TUNEZJA PÓŁNOCNA	53
TUNIS	54
KARTAGINA	75
LA MARSA	80
SIDI BOU SAÏD	81
BIZERTA	84
BULLA REGIA	89
CHEMTOU	93
PARK NARODOWY ICHKEUL	95
▶ Kuchnia tunezyjska	96
UTYKA	98
CAP BON	101
HAMMAMET	102
KÉLIBIA	108
KERKOUANE	110
NABEUL	112
TELL – TERENY HISTORYCZNEJ NUMIDII	115
DOUGGA	116
EL KEF	122
SBEÏTLA	127
THUBURBO MAJUS	130

Kup książkę

Poleć książkę

SAHEL I KAIRUAN	133
EL JEM	134
EL KANTAOUI	138
KAIRUAN	140
MAHDIA	152
MONASTIR	157
SFAX	161
SOUSSE	166
WYSPY KERKENNA	174
▶ Berberowie	176
TUNEZJA POŁUDNIOWA I DŻERBA	179
DOUZ	180
DŻERBA	183
HOUMT SOUK	184
MIDOUN	187
WYBRZEŻE DŻERBY	189
GAFSA	192
MATMATA	196
NEFTA	200
TATAOUINE	204
TOZEUR	208
INDEKS	218

Kup książkę

Poleć książkę

Spis ramek

Dni wolne od pracy _____	17	Linie <i>métro léger</i> w Tunisie _____	74
Tunezja w internecie _____	18	Dydonia i Eneasz _____	75
Placówki dyplomatyczne _____	18	Hayreddin Barbarossa _____	85
Przykładowe ceny przejazdów <i>louages</i> / Przykładowe ceny przejazdów koleją _____	22	Anastasia z Bizerty _____	87
Kurorty _____	25	Katon w Utyce _____	99
Dni targowe w wybranych miejscowościach _____	28	Kawiarnia Sidi Bou Hdid _____	104
Biura informacji turystycznej _____	35	Dzielnice Hammamet _____	106
LPG _____	36	Purpura _____	111
Tunezja – dane encyklopedyczne	41	Nabeul i perfumy _____	112
Woda – skarb Tunezji _____	42	Przepis na garum _____	114
Kalendarium historyczne _____	44	Przypadki mauzoleum Atbana _____	120
Pięć filarów islamu _____	48	El Kef w internecie _____	123
<i>Pragnienie życia (Iradat el hajat)</i> _____	50	Kahina _____	134
Flaga _____	51	Zwiedzanie Kairuanu _____	145
Bab el Bhar, czyli Brama Morza _____	58	Dywany _____	150
Święto Mawled _____	59	Tunezjczycy w kawiarniach _____	155
Szeszija _____	60	Żigolacy _____	167
Suki Tunisu _____	62	Sahara _____	181
Raszidia _____	64	Działy tematyczne parku rozrywki Djerba Explore _____	190
Święty Wincenty w Tunisie _____	66	Fosforyty w Tunezji _____	192
Ibn Chaldun _____	67	Lézard Rouge _____	194
Stacje kolejki TGM _____	69	Średnie ceny wycieczek zorganizowanych w Tozeur _____	211
Férid Boughedir i Halfaouine _____	70	Geneza słonych jezior _____	213
		Róże pustyni _____	215

Spis planów i map

Tunis _____	przednia okładka	Mahdia _____	152–153
Kartagina _____	78	Sfax _____	161
El Kef _____	124–125	Sousse _____	169
Kairuan _____	142	Tunezja _____	tylna okładka

Atrakcje Tunezji

ZABYTKI UNESCO

Amfiteatr w El Jem

Trzecie pod względem wielkości antyczne koloseum stanem zachowania niewiele odbiega od swojego rzymskiego odpowiednika. Warto odwiedzić El Jem w drodze z Sousse do Matmaty lub Sfaxu.

Dougga – ruiny starożytnego miasta

Monumentalne, otoczone przez rozległe sady oliwne, 65-hektarowe ruiny miasta o punicko-numidyjsko-rzymskiej tradycji mocno zapadają w pamięć odwiedzających dzięki wspaniałym krajobrazom oraz magicznej atmosferze.

Medyna w Tunisie

Pełna zabytków medyna, ze słynnym meczetem Ez-Zitouna, została wpisana na listę UNESCO już w 1979 r. Obowiązkowy punkt podróży każdego turysty.

Medyna w Sousse

Medyna w Sousse zachwyci atmosferą każdego. Przepiękny Wielki Meczeta, ribat ze wspaniałą panoramą miasta, barwne suki – to trzeba zobaczyć na własne oczy.

Miasto punickie Kerkouane

Znane z eksportu cennej w starożytności purpury miasto z okazałymi ruinami willi oraz ciekawym sanktuarium.

Park Narodowy Ichkeul

Najważniejszy rezerwat ptaków (co roku zimuje ich tu ponad 150 tys.) i dzikiej zwierzyny w Afryce Północnej. Z góry Ichkeul nad jeziorem o tej samej nazwie roztaczają się wspaniałe widoki.

Wielki Meczeta w Kairuanie

Pierwszy meczeta w północnej Afryce, wzniesiony w IX w. Oprócz tej monumentalnej budowli w Kairuanie – czwartym po Mekce, Medynie i Jerozolimie świętym mieście islamu – warto również odwiedzić medynę.

Kartagina

W starożytności Kartagina była jednym z najważniejszych mocarstw basenu Morza Śródziemnego. Dziś możemy pospacerować wśród ruin, obejrzeć ocalałe mozaiki, a w nowej części osady wypić herbatę, patrząc na morze i pozostałości antycznego miasta.

Kup książkę

Poleć książkę

Słone jezioro Chott el Jerid

Przejazd przez środek wysychającego latem jeziora o powierzchni ponad 5 tys. km² to nie lada atrakcja. Znajdziemy tu wyczekujące pory deszczowej stare łodzie i solne rzeźby, będzie też okazja do zrobienia niepowtarzalnych zdjęć. ✓

^ Rify koralowe

Płytke, przejrzyste i pełne koralowców wody u wybrzeży Dżerby to wręcz wymarzona sceneria dla miłośników nurkowania.

Pustynne oazy

Wizyta w tych enklawach życia, zieleni i wody, otoczonych przez bezkresne piaski Sahary, jest niezapomnianym przeżyciem. W Tunezji jest ich naprawdę sporo, a jedną z bardziej znanych jest oaza La Corbeille w okolicach Nefty. ✓

Kup książkę**Poleć książkę**

CIEKAWOSTKI ETNOGRAFICZNE

Domy troglodytów

Gorące dni i chłodne noce zmusiły mieszkańców okolic Matmaty do opracowania nowych systemów mieszkalnych. Drążone w miękkiej skale podziemne domostwa stanowią obecnie jedną z największych atrakcji turystycznych Tunezji.

Ksary berberyjskie

Spichlerze berberyjskie na południe od Matmaty to kolejna gratka dla pasjonatów dawnych kultur. Gromadząc w ufortyfikowanych miasteczkach zbiory z upraw rolnych, miejscowa ludność chroniła się w kсарach przed częstymi najezdami koczowniczych plemion.

Wisząca wioska w Chenini

Wycieczka do tej przyklejonej do stromego zbocza, powoli pogrążającej się w ruinie berberyjskiej osady to gwarancja wspaniałych widoków i wyjątkowych emocji.

Kup książkę

Poleć książkę

TURYSTYCZNE PRZEŻYCIA

Chwila słonecznego relaksu

Czymże byłby urlop w Tunezji bez chwili relaksu na jednej ze słynnych, piaszczystych plaż? Miłośnikom tej formy wypoczynku polecamy plaże w Hammamecie, Sousse, El Kantaoui, na Dżerbie i na północy kraju.

Przejażdżka na wielbłądzie

Przejażdżki na wielbłądach znajdują się w ofercie biur turystycznych w większości oaz i miast położonych w pobliżu pustyni – m.in. w Douz, Tozeur czy Nefcie. ▽

Spacer po uliczkach medyny

Średniowieczne kręte uliczki, wspaniała architektura i kolorowe stoiska z pamiątkami składają się na niepowtarzalny klimat arabskich dzielnic Tunisu, Sousse, Sfaxu i Kairuanu.

Lody w La Marsie

Do słynnej lodziarni przy placu Saf Saf codziennie ustawiają się kolejki miejscowych i turystów żłaknionych zimnej słodyczy. Nic dziwnego – popularny lokal działa już od niemal stu lat!

Thé aux pignons i spacer po Sidi Bou Saïd

Znane z sielankowej śródziemnomorskiej zabudowy, pełne kwiatów i kolorów Sidi Bou Saïd prócz architektury słynie także z przepysznej herbaty z orzeszkami piniiowymi serwowanej w Café des Nattes.

Pokazy tańca brzucha i tradycyjnych tańców tunezyjskich

Wiele hoteli oraz ośrodków w strefach turystycznych i oazach oferuje wieczorki i pokazy tańca tradycyjnego, w tym prawdziwego tańca brzucha. Polecamy wszystkim ciekawym kultury, strojów i zwyczajów tunezyjskich.

Szysza w kawiarni

Choć tradycyjnie w tunezyjskich kawiarniach zasiadają głównie mężczyźni, turystki pod męską opieką również mogą tu wypić kawę lub herbatę oraz w spokoju zapalić fajkę wodną doskonale podkreślającą charakter melancholijnych tunezyjskich popołudni.

Rejs łodzią piracką

W dawnych czasach u wybrzeży Tunezji zlokalowało się wiele korsarskich baz wypadowych. Klimatyczne galery oferują całkiem niedrogie rejsy wycieczkowe z większości miast portowych – m.in. z El Kantaoui, Sousse i Hammamet.

Kup książkę

Poleć książkę

▲ **Przejazd pociągiem Lézard Rouge**
Podróż zabytkowym pociągiem z Metlaoui przez monumentalny wąwóz w górach Atlas oferuje naprawdę niezapomniane przeżycia i widoki!

Zwiedzanie dawnych rzymskich miast
Dziś – niepozorne ruiny, dwa tysiące lat temu – wielkie, słynne w całym basenie Morza Śródziemnego ośrodki miejskie; taki właśnie los przypadł Kartaginie, Dougdze, Bulli Regii i Sufetuli. Warto je zobaczyć, by poczuć atmosferę monumentalnych świątyń, amfiteatrów, term i akweduktów.

Wizyta w oazie górskiej ↗
Różniące się od typowych pustynnych oaz ich górskie odpowiedniki – wcinająca się pomiędzy skały Chebika czy malownicza Tamera z 12-metrowym wodospadem oraz Mides ze wspinałymi, krętym wąwozem.

Zakupy na tradycyjnym targu ➤
Drobni handlarze oferują turystom pełną gamę tunezyjskiego rękodzieła. Do najpopularniejszych przywożonych z Tunezji suwenirów należą: kairuańskie dywany, berberyjskie kilimy z Tozeur, ceramika z Nabeul i Guellali na Dżerbie, wyroby skórzanе, fajki wodne i biżuteria.

Kup książkę

Poleć książkę

NAJCIEKAWSZE MUZEA

Kompleks Djerba Explore

Słusznie reklamowane jako „idealne połączenie kultury i rozrywki” Djerba Explore składa się z muzeum kultury islamu Lalla Hadria, skansenu Djerba Heritage oraz największej w basenie Morza Śródziemnego fermy krokodyli.

Muzeum Archeologiczne w Sousse

Mieszczące się wokół dwóch dziedzińców kazby muzeum może poszczycić się m.in. bogatymi zbiorami mozaik oraz wykopaliskami z epoki punickiej.

Muzeum Bardo w Tunisie

Największe muzeum w kraju, usytuowane w przepięknym pałacu. Ogromna ilość antycznych znalezisk oraz słynna kolekcja rzymskich mozaik.

Muzeum Tradycji Dar Cherait w Tozeur

Kompleks, w którego skład wchodzi: Muzeum Dar Cherait – rekonstrukcja pałacu beja, Dar Zamen – z figurami woskowymi oraz Muzeum Baśni tysiąca i jednej nocy. Miejsce idealne również dla dzieci.

WYDARZENIA KULTURALNE

Festiwal Muzyki Symfonicznej w El Jam

Jeden z najlepiej zachowanych i największych amfiteatrów imperium rzymskiego jest sceną tego międzynarodowego wydarzenia.

Międzynarodowy Festiwal w Kartaginie

Cieszący się zasłużoną sławą międzynarodowy festiwal sztuk w Kartaginie, na przełomie lipca i sierpnia. W programie, prócz wspaniałych koncertów zachodnich artystów, m.in. imprezy łączące lokalną tradycję z inspiracjami jazzowymi.

Festiwal w Tozeur

Organizowany na przełomie listopada i grudnia Festiwal Oaz to barwne widowisko, pełne tańca i muzyki.

Festiwal Sahary w Douz

Grudniowy festiwal w Douz jest nastawiony na kultywowanie miejscowych tradycji. Można tu zobaczyć m.in. walki wielbłądów, pokazy tańca brzucha, prezentacje tradycyjnych strojów (także ślubnych) oraz skosztować potraw berberyjskiej kuchni przy akompaniamencie ludowej muzyki.

Międzynarodowe Targi w Nabeul

Dedykowana lokalnemu rzemiosłu oraz kwiatom i owocom pomarańczy, barwna i pełna aromatów impreza na przełomie marca i kwietnia.

Festiwal w Sousse

24 lipca promenadą i avenue Habib Bourguiba w Sousse defiluje kolorowa parada przebierańców. Świątowanie kończy wieczorny pokaz sztucznych ogni na plaży Boujafar.

Festiwal Odyseusza

Lipcowy przegląd miejscowych strojów, tańców i tradycji w Houmt Souk na Dżerbie.

Festiwale w Remli na Wyspach Kerkenna

Sierpniowy Festiwal Syren oraz marcowy Festiwal Ośmiornic wypełniają m.in. występy miejscowych grup muzycznych oraz degustacje lokalnych potraw.

Kup książkę

Poleć książkę

SPECJAŁY KUCHNI TUNEZYJSKIEJ

Boukha

Rodzaj miejscowej brandy ze sfermentowanych fig. Popularna jako aperitif, digestif, składnik drinków i... prezent z podróży.

Brik

Popularny tunezyjski fast food. Rodzaj smażonego na oleju cieniutkiego pieroga tradycyjnie nadziewanego jagnięcym mięsem lub cebulą, ziemniakami, tuńczykiem i z odpowiednim do farszu zestawem przypraw. Niezależnie od pozostałego składu – w środku brika koniecznie musi się znaleźć rozlane jajko!

Harissa

Ostry, gęsty sos, wszechobecny w kuchni tunezyjskiej. W jego skład wchodzi m.in.: papryka fil-fil, czosnek, mięta i oliwa.

Tajine

Typowa dla całej północnej Afryki zapiekanka. W wersji tunezyjskiej w jej skład wchodzi m.in.: kurczak, cebula, cukinia, jaja i pietruszka.

Merguez

Znane także jako mirqaz, pikantne kiełbaski z jagnięciny.

Kuskus

Narodowe danie tunezyjskie – drobna pszenna kaszka podawana z mięsem, warzywami lub na słodko. Tradycyjnie przygotowany dobry kuskus to owoc wielkiego kuchennego rytuału.

Lablabi

Rodzaj zupy-gulaszu z ciecierzycy tradycyjnie podawany z harissą, oliwą, jajkiem, tuńczykiem i pokruszoną bułką.

Thibarine

Słodki likier daktylowy. Dobry jako dodatek do obiadu i suvenir dla wielbicieli mocnych trunków.

Tunezyjskie słodycze

Miłośnicy łakoci znajdują w Tunezji ogromny wybór słodyczy – począwszy od puddingu *assidat zgougou*, przez nadziewane daktylami ciasteczka *makroud*, a na *cornes de gazelle* z figami, orzechami i miodem w cieście skończywszy.

Tunis i Tunezja północna

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

Tunis

Tunis, często jedynie mijany przez polskich turystów, oczarowuje tych, którzy zdecydowali się zatrzymać w nim na dłużej. W tej kosmopolitycznej metropolii sięgająca antyku historia na każdym kroku przeplata się z nowoczesnością, kręte uliczki i zaułki medyny sąsiadują z okazałą avenue Bourguiba, a muzyka house miesza się z tradycyjnym mezouedem. Tunis rozwija się szybko i dynamicznie, nie zapominając jednak o swojej historii. Znajdziemy tu najwspanialsze muzea i obiekty wpisane na listę UNESCO, ale też ogarnie nas typowy dla stolicy zgiełk i tumult.

HISTORIA

Pierwsze źródła potwierdzające istnienie Tunisu pochodzą z IV w. p.n.e., dopiero jednak w VII w. n.e., po przybyciu plemienia arabskich Ghassanidów, Tunis zyskał na znaczeniu. Arabowie wykorzystali strategiczne usytuowanie ośrodka – leżącego nad zatoką, w pobliżu Cieśniny Sycylijskiej, a także na skrzyżowaniu licznych szlaków handlowych. Pierwsza medyna została zbudowana na wąskim pasie lądu omywanego od południowego zachodu przez wody jeziora El Sedjoui, a od wschodu przez Jezioro Tuniskie. Z czasem Tunis stał

Kup książkę

Poleć książkę

się ważnym portem arabskiej floty na Morzu Śródziemnym.

W ciągu wieków miasto wielokrotnie przechodziło z rąk do rąk – kolejno władali nim Fatymidzi, Charydźcy, szyccy Zyrydzi. Gdy w 1228 r. młody dowódca, Abu Zakarija Jahia, ogłosił niezależność kraju od sunnickiego kalifa z Bagdadu i rozpoczął panowanie dynastii Hafsydów, Tunis wybrano na stolicę królestwa. Wkrótce wzniesiono mury obronne otaczające medynę, kazbę oraz przedmieścia.

Za panowania dynastii Hafsydów (1228–1574) liczba ludności Tunisu wzrosła trzykrotnie (niemal do 60 tys.), rozbudowywano też samo miasto – wznoszono nowe meczety, powstawały medresy i suki. Na rozkwit stolicy wpływ miała m.in. fala

imigracji z ogarniętego rekonkwistą (XV/XVI w.) Półwyspu Iberyjskiego. Nowo przybyli Żydzi i muzułmanie andaluzyjscy zapoczątkowali okres rozkwitu kulturowego Tunisu, żywo włączając się w działalność elit intelektualnych epoki.

Na początku XVI w. zmienił się układ sił w basenie Morza Śródziemnego, a o Tunisie (i całą Ifrikiję) zaczęły rywalizować dwa mocarstwa – Hiszpania i Turcja osmańska. Ostatecznie miasto padło pod naporem wojsk cesarza Karola V. Doszło do masowych mordów i gwałtów na ludności miasta, nie oszczędzono też dóbr materialnych i kulturowych – spłądowano m.in. bibliotekę Hafsydów. Po tych wydarzeniach władca Ifrikii uznał zwierzchnictwo cesarza w zamian za gwarancję zapewnienia krajowi bezpieczeństwa. Hiszpanie krótko jednak cieszyli się swą zdobyczą, gdyż Turcy osmańscy nie zrezygnowali z łakomego kąska, jakim była dla nich Ifrikija. Ostatecznie miasto znalazło się we władaniu osmańskim w 1574 r. Od tego czasu cały kraj zaczął być nazywany Tunisem. Jego pierwszym bejem został turecki dowódca Sinan Pasza.

W XVII w., przy poparciu władz państwowych, dynamicznie rozwijało się korsarstwo. Do portów Maghrebu przybywali piraci głównie z Anglii i Holandii. W Tunisie „instruktorem” korsarstwa był Anglik znany jako kapitan Edward, który doprowadził do rozbudowy korsarskiej floty tuniskiej. Miasto w swych najlepszych latach dysponowało sześcioma galerami uzbrojonymi w armaty, których załogi liczyły wraz z obsługą portu w sumie 3 tys. osób. Pośrednio za sprawą korsarstwa w Tunisie rozwinął się międzynarodowy targ wykopu europejskich jeńców. Podobno ok. 1630 r. znajdowało się tutaj 7 tys. niewolników pochodzenia europejskiego, w tym wzięci w jasyr przez Turków Polacy. Pod

Kup książkę

Poleć książkę

koniec XVII stulecia, w wyniku wspólnych starań potęg europejskich o zapewnienie bezpieczeństwa żegludze handlowej na Morzu Śródziemnym, korsarstwo tuniskie zaczęło zanikać.

Wiek XVIII, na który przypadają początki rządów dynastii Husajnidów (1705–1957), to okres rozbudowy Tunisu. Panowały świetne warunki klimatyczne, lata były urodzajne, kraj szczęśliwie omijały epidemie dżumy, prowadzono sprzyjającą rozwojowi politykę wewnętrzną. Kwitł także handel: z Tunisu eksportowano produkty sprowadzane z całego kraju, takie jak oliwa, zboże, warzywa, daktyle, воск, wełna i tkaniny wełniane, skóry i safian (barwiona skóra kozła). W złotym wieku Husajnidów wzniesiono wiele monumentalnych budowli według norm ustalonych w XVII stuleciu. Znakomitym przykładem takiej architektury jest meczet Farbiarzy z 1716 r. (zob. s. 62), zwany również Nowym Meczetem, natomiast najbardziej znany obiekt z tej epoki to Tourbet el Bey (zob. s. 63). Okazałe mauzoleum o kopułach krytych zieloną dachówką i fasadą z ozdobnymi oknami, pilastrami i belkowaniem w stylu włoskim, wzniesiono na polecenie paszy Alego II. W XVIII w. w Tunezji zaczęły rosnać także wpływy francuskie, a sam Tunis stał się modnym celem zamorskich wypraw francuskiej arystokracji.

W XIX stuleciu sytuacja miasta stopniowo się pogarszała. Liczne niepokoje wewnętrzne, udział Tunezji w wojnie krymskiej (1853–56) i wiele innych czynników doprowadziło do niewyplacalności kraju wobec licznych wierzycieli (francuskich, włoskich, angielskich) i powstania tzw. długu tuniskiego, przez co budżet Tunezji znalazł się pod kontrolą międzynarodową. W tym trudnym okresie rządy przejął Kheireddin, premier Tunezji, wizjoner pragnący wyciągnąć kraj z niebytu. Wierząc, że edu-

kacja jest jedynym rozwiązaniem dla kraju, założył w 1875 r. Liceum Sadiki, w którym kształciły się przyszłe kadry administracyjne kraju, a także pierwszą w Tunisie bibliotekę publiczną. Dbający o dobro Tunezji Kheireddin okazał się jednak niewygodny dla Francuzów, co w ostateczności doprowadziło do obalenia jego rządów (1877). Od tej pory kraj znalazł się pod pełną dominacją gospodarczą Francji.

W 1881 r. armia francuska wtargnęła na teren Tunezji. Doprowadziło to do ogłoszenia traktatu z Bardo, który sprowadzał się do ustanowienia protektoratu Francji nad Tunezją. W stolicy kraju ruszyły inwestycje kolonialne: rozbudowa nowego portu Tunis-Halk el Wadi (La Goulette), utworzenie połączeń kolejowych między Tunisem a miastami takimi jak Algier, Sousse, Sfax i Gabès oraz rozbudowa *ville nouvelle* (nowego miasta). Wznoszone przez Francuzów dzielnice, sąsiadujące z niezmienną od średniowiecza medyną, różniły się od niej wszystkim: były skanalizowane, miały oświetlenie elektrycznie lub gazowe i nowoczesną zabudowę. Wraz z ustanowieniem francuskiego protektoratu do Tunisu powrócił też oficjalnie Kościół katolicki, a papież Leon XIII mianował arcybiskupa Kartaginy.

Kontrast między ubogą, zacofaną medyną i nowoczesnymi dzielnicami Tunisu, a przede wszystkim rosnące różnice w traktowaniu Tunezjczyków i Francuzów doprowadziły do narodzin ruchu narodowo-wyzwoleńczego. Po skończeniu studiów prawniczych w Paryżu, w 1928 r. wrócił do Tunisu młody adwokat, Habib Bourguiba (1903–2000), który miał zostać twórcą współczesnego państwa tunezyjskiego.

Po wojnie, w której Tunezja i Tunis bardzo ucierpiały, radykalizowały się nastroje polityczne. Pojawiły się różne ugrupowa-

nia nacjonalistyczne oraz związki zawodowe. W 1955 r. Habib Bourguiba po raz kolejny wrócił do stolicy w wielkim stylu. Gdy w 1956 r. Tunezja odzyskała niepodległość, Bourguiba zaczął tworzyć w Tunisie nowy rząd, co umocniło pozycję miasta jako centrum kraju. Od 1959 r. obowiązuje zapis, że siedziby rządu i prezydenta mają mieścić się w Tunisie lub w jego okolicy.

W 2. poł. XX w. stolica została zmodernizowana i powiększona o kilka nowych podmiejskich dzielnic. W 1979 r. Tunis stał się siedzibą Ligi Państw Arabskich. W 1982 r. Jasir Arafat przeniósł się tu wraz z dowództwem swojej OWP (Organizacja Wyzwolenia Palestyny), a trzy lata później wojska izraelskie przeprowadziły atak lotniczy na jej jednostki mieszczące się pod miastem.

Współczesny Tunis jest nowoczesną stolicą, ale zarazem miastem o bogatej historii. Działają tu najważniejsze uczelnie wyższe w kraju (Uniwersytet Ez-Zitouna i Univer-

sytet Tuniski), teatry, kina, polikliniki... Miasto wciąż się rozwija i modernizuje, m.in. powstają nowe wiadukty i drogi. Planuje się też monumentalne inwestycje – ma tu np. powstać Sports City, ogromny kompleks mieszkalno-sportowo-edukacyjny.

WARTO ZOBACZYĆ

Medyna

Tuniska ★ **medyna** jest historycznym centrum i sercem miasta. W 1979 r. została wpisana na listę światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego **UNESCO**. Jej wąskie i kręte uliczki stanowią labirynt, który oprócz suków skrywa wspaniałe meczety, medresy, turbety, kawiarnie, restauracje i hotele, a przede wszystkim domostwa.

Ze względu na ciągle zagrożenie militarne, Tunis od początku swego istnienia rozwijał system umocnień. Historycy po-

▼ Meczet Youssef Deja

Kup książkę

Poleć książkę

dają, iż już w IX w. miasto było otoczone murami z cegiel i gliny, z kilkoma bramami. Do dziś zachowały się jedynie bramy miejskie, a same mury zniknęły prawie bez śladu. Do ważniejszych bram, które warto zobaczyć, należą: **Bab el Bhar** – oddzielająca medynę od *ville nouvelle*, **Bab el Khadra** i **Bab Saadoun**.

Centralnym miejscem medyny jest ★ **meczet Ez-Zitouna** [czyt. zajtuna], znany też jako **meczet Drzewka Oliwnego** <http://www.patrimoinedetunisie.com.tn>; zamknięte ze względu na prace renowacyjne (2019). Wyznawcy innych religii niż islam mają prawo zwiedzać jedynie jego

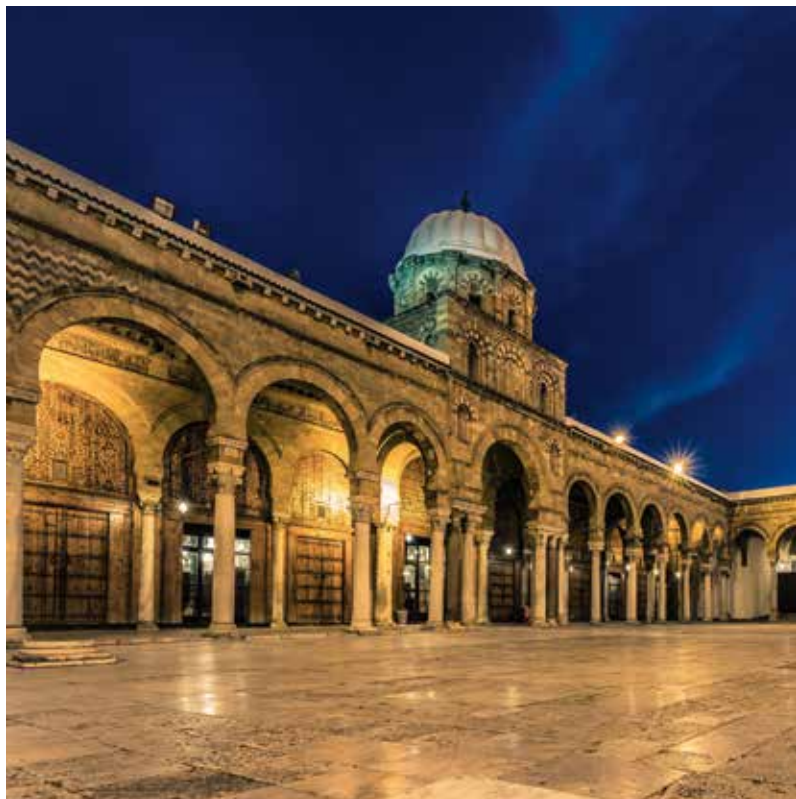
▼ Meczet Drzewka Oliwnego

Bab el Bhar, czyli Brama Morza

Mieszkańcy stolicy wierzą, że brama ta miała strzec tuniskiej medyny przed zalaniem – ponoć morze podchodziło aż pod nią i dlatego właśnie tak ją nazwano. Jednak w rzeczywistości nazwa pochodzi jedynie od kierunku, w którym jest zwrócona.

dziedziniec, ale świątynię można podziwiać z tarasów licznych sklepów w okolicy, przy czym należy uważać na natarczywość sprzedawców – czasem trzeba grzecznie,

Kup książkę

Poleć książkę

Sahel i Kairuan

A photograph of a long, narrow, vaulted stone corridor. The walls and ceiling are made of large, weathered stone blocks. The corridor is lined with blue metal railings on both sides. The floor is a light-colored, possibly concrete or stone. The corridor leads to a bright opening at the end, where the light is very strong, creating a silhouette effect. The overall atmosphere is historical and somewhat somber.

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

El Jem

Dzisiejsze El Jem [czyt. el džem] nie ma nic wspólnego ze znajdującym się tutaj przed wiekami bogatym miastem rzymskim. O dawnej potęgze przypomina jedynie olbrzymi amfiteatr. Sama miejscowość natomiast jest nieciekawym zlepkiem małych, pudełkowatych budynków, bardziej przypominających garaże niż domy mieszkalne. Może właśnie dlatego starożytny amfiteatr wydaje się na ich tle jeszcze bardziej monumentalny. Wizyta w Muzeum Archeologicznym może nam uświadomić, jak potężne było to miasto w przeszłości.

skiej prowincji Africa. Głównym źródłem dochodów mieszkańców były olbrzymie plantacje oliwek – nawet większe niż współcześnie (a należy pamiętać, że obecnie Tunezja jest piątym światowym producentem oliwy). Dzięki sprzedaży oliwy z oliwek miejscowi plantatorzy dorobili się olbrzymich majątków. W mieście znajdowały się dziesiątki bogatych willi ozdobionych przepięknymi mozaikami.

Szczyt rozwoju El Jem przypadł na II i III w. n.e. – wtedy właśnie zaczęto budowę amfiteatru, który miał konkurować z rzymskim Koloseum. W tym jednak czasie cesarstwo rzymskie podwyższyło po-

HISTORIA

W czasach starożytnych na terenie dzisiejszego El Jem znajdowało się bogate miasto Thyzdrus. Konkurowało ono z położonym nieopodal Hadrumetum (dzisiejsze Sousse) o miano drugiego co do znaczenia, po Kartaginie, miasta w rzym-

Kahina

Kahina, królowa berberyjska żyjąca w VII w., poprowadziła swoje plemiona do walki przeciwko Arabom zmierzającym do opanowania północnej Afryki. Swoją ostatnią walkę stoczyła w Tabarce, broniąc się w jej murach przed armią umajjadzką. Przegrała, gdyż została podstępnie zdradzona przez swojego podopiecznego Khaleda. Odwagę królowej przez wieki sławiono w ustnych podaniach, a jej biografia obrosła legendami. Kahina stała się symbolem oporu i walki o niepodległość.

Kup książkę

Poleć książkę

datki i nakazało wysyłanie bezpłatnego kontyngentu oliwy do stolicy. W 238 r. zabito poborcę podatkowego, a samo miasto ogłosiło niezależność od Rzymu i odmówiło płacenia jakichkolwiek podatków. Na czele rebelii stanął konsul Gordian, który ogłosił się cesarzem Gordianem I. W wyniku buntu miasto zostało zniszczone i już nigdy nie odzyskało dawnej świetności.

W XX w. w ruinach amfiteatru rozpoczęto prace archeologiczne. Obiekt odrestaurowano, a w 1979 r. został on wpisany na listę światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego UNESCO i stał się jedną z głównych atrakcji turystycznych Tunezji, dzięki czemu zapomniane El Jem zaczęło przyciągać tysiące turystów.

WARTO ZOBACZYĆ

Przy dobrej organizacji zwiedzanie zabytków El Jem nie powinno zająć więcej niż 3 godziny. Najlepiej przyjechać tu pomiędzy 10.00 a 14.00, poza godzinami turystycznego „szczytu”.

Budowę ★ **amfiteatru** ⓘ w sezonie 7.30–18.30, poza sezonem 7.30–17.30; wstęp: 12 TND, fotografowanie: 1 TND; ten sam bilet obowiązuje w Muzeum Archeologicznym, finansowaną przez konsula Gordona, rozpoczęto w 230 r. n.e. i zakończono w 238 r. Jest to trzeci co do wielkości obiekt tego typu na świecie, z areną o wymiarach 149 na 129 m. Wysokie na 30 m trybuny mogły pomieścić ponad 30 tys. widzów. Jako jeden z niewielu amfiteatrów posiadał od

▲ Amfiteatr w El Jem

▲ Jeden z korytarzy pod areną amfiteatru

początku część zwaną kulisami – znajdujące się pod areną pomieszczenia służące m.in. do przetrzymywania gladiatorów i dzikich zwierząt przed walką.

Dzięki zastosowaniu systemu gromadzących wodę cystern i istnieniu tajemnego (do dziś nieodkrytego) korytarza pod budowlą, amfiteatr pełnił także funkcje obronne (w VII w. przez prawie 3 lata broniła się tutaj przed wojskami arabskimi legendarna władczyni berberyjska Kahina – zob. ramka s. 134). Północna część trybun amfiteatru została wysadzona w powietrze w XVII w. przez wojska Mohameda Beja (w ten sposób pokonał on broniących się w oblężonym amfiteatrze plantatorów oliwek, którzy protestowali przeciw zbyt wysokim podatkom). Obecnie w części tej zobaczymy nowoczesne trybuny wykorzystywane jako miejsca dla widzów podczas corocznego Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Symfonicznej.

Warto zatrzymać się na chwilę w salce w pobliżu areny, w południowej części amfiteatru, żeby obejrzeć bardzo dobrze

zrealizowany, krótki film DVD, dotyczący historii budowli.

Około 500 m od amfiteatru, przy drodze wylotowej na Sfax, znajduje się **Muzeum Archeologiczne** **Musée Archéologique**, dojscie ułatwia mapka wydrukowana na odwrocie biletu wstępu, wspólnego dla muzeum i amfiteatru; w sezonie 8.00–18.30, poza sezonem 8.00–17.30; wstęp: 12TND, fotografowanie: 1TND; bilet ważny również w amfiteatrze. Najciekawsze eksponaty to wspaniałe miejscowe mozaiki. Na tyłach muzeum znajdują się też ruiny olbrzymiej willi rzymskiej, dające pewne wyobrażenie o przepychu miasta w czasach jego świetności.

Po drugiej stronie ulicy, po przejściu przez tory, można się natknąć na pozostałości jeszcze jednego, znacznie **mniejszego amfiteatru**. Powstał kilkadziesiąt lat przed głównym amfiteatrem. Ruiny te są jednak tak zniszczone, że potrzeba naprawdę dużej wyobraźni, żeby w skupiskach kamieni dostrzec chociażby zarys areny.

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Muzeum Archeologiczne

Dojazd i orientacja

Do El Jem najwygodniej dostać się pociągiem (miasto leży przy linii kolejowej Tunis–Tozeur). *Louages* do Sousse i Sfaxu wyjeżdżają z miasta kilkanaście razy dziennie, siedem razy na dzień odjeżdża autobus do Tunisu. Zarówno stacja kolejowa, *station de louages*, jak i dworzec autobusowy, są oddalone zaledwie o kilka minut marszu od amfiteatru i Muzeum Archeologicznego.

Noclegi

Planowanie noclegu w El Jem nie jest dobrym pomysłem – baza noclegowa jest niewielka. Jedyne hotel (Julius) dysponuje 37 pokojami. Wygodniej będzie pojechać pociągiem do Sousse lub Sfaxu i tam postarać się o nocleg.

Gastronomia

Restauracji najlepiej szukać na północ od amfiteatru przy avenue Farhat Hached – usytuowane tam lokale są tanie i na dobrym poziomie. Drożej jest od południowej strony, choć i tu ceny utrzymują się w rozsądnych granicach. Kilka bardziej egzotycznych kawiarni znajduje się przy drodze z dworca kolejowego do amfiteatru.

- ◆ **La Bobheur**, ave Farhat Hached (obok Elyes). Restauracja turystyczna; dania kuchni arabskiej, klimatyzacja.
- ◆ **Le Bonheur**, ave Taïeb Méhiri. Typowa restauracyjka dla miejscowych, a zarazem jedyny godny polecenia lokal w okolicach dworca kolejowego i *station de louages*.

Wydarzenia i festiwale

- ◆ **Międzynarodowy Festiwal Muzyki Symfonicznej** (Festival International de Musique Symphonique d’El Jem; <http://www.festivaleljem.tn>) – impreza na bardzo wysokim poziomie, co roku przyciągająca orkiestry z całego świata (VII/VIII). Ostatnio grana jest tu również muzyka elektroniczna. Koncerty odbywają się wieczorami na arenie amfiteatru (niesamowita akustyka!) przy świetle pochodni. Festiwal trwa ok. tygodnia, ceny biletów wahają się od 30 do 40 TND. Do El Jem można dojechać we własnym zakresie pociągiem albo też wykupić bilet na koncert wraz z dojazdem – usługi takie oferuje np. biuro Sahel Voyages w Sousse (<http://www.sahelvoyages.com.tn>).

El Kantaoui

El Kantaoui (lub Port el Kantaoui) to luksusowy kurort, oddalony 5 km od Sousse i nastawiony przede wszystkim na obsługę grup zorganizowanych. Powstał zaledwie 30 lat temu, przy sporej pomocy inwestorów z Kuwejtu. Mimo że miasteczko ma

dość sztuczny charakter, warto zajrzeć tu szczególnie wieczorem. Sercem El Kantaoui jest marina, czyli port jachtowy (340 miejsc do cumowania), wokół którego rozrósł się przemysł turystyczny z wieloma atrakcjami dla przyjezdnych.

Informacja turystyczna

Biuro informacji turystycznej ONTT, na terenie mariny, tuż przy wejściu głównym; tel.: +216 73 348799; VII–VIII pn.–sb. 9.30–13.30 i 15.00–18.00, nd. 9.00–12.00, IX–VI pn.–czw. 8.30–13.00 i 15.00–17.00, pt.–sb. 8.00–13.00.

Dojazd i orientacja

El Kantaoui jest bardzo dobrze skomunikowane z Sousse – przejazd **taksówką** kosztuje ok. 10 TND. Oprócz tego kursuje tu „kolejka drogowa”, jeżdżąca na trasie Sousse (pl. Boujaffar)–Port El Kantaoui (2,5 TND w jedną stronę; 5 TND tam i z powrotem). Przejazd wagonikami to prawdziwa atrakcja, szczególnie dla dzieci. Oszczędni powinni wy-

brać dojazd autobusem linii nr 12 lub 18 (0,6 TND), wyruszającym w trasę z dworca autobusowego przy medynie w Sousse. Niewiele więcej (1 TND) zapłacą podróżujący *louage* do Hergli.

Wszystkie atrakcje w El Kantaoui (z wyjątkiem quadów) znajdują się na terenie **portu jachtowego** lub w jego pobliżu. Tam też dojeżdżają z Sousse wszystkie wymienione środki transportu (oprócz *louages*, które zatrzymują się tylko przy głównej drodze).

Noclegi

Większość hoteli w El Kantaoui to obiekty 4- i 5-gwiazdkowe, które dla turystów indywidualnych mają bardzo wysokie ceny. Najrozsądniej będzie znaleźć nocleg w Sousse lub Hammam Sousse (ok. 2 km od portu

jachtowego, przy trasie Sousse–El Kantaoui), a do El Kantaoui podjechać taksówką (kursują także w nocy).

Gastronomia

Większość restauracji znajduje się na terenie portu jachtowego. Jest tam również jeden bar – **Du Quai** (12.00–00.00). Zdecydowanie polecamy jednak piwo w prowadzonym przez niemiecką parę lokalu **Golf Bräu** (11.00–1.00), niedaleko Aqua Palace. Można napić się tam piwa ciemnego, białego i coś przekąsić, a przy okazji zagrać w bilard.

- ◆ **La Daurade**, przy wschodnim nabrzeżu basenu portowego; tel.: +216 73 348893; 12.00–23.30. Jedna z najlepszych restauracji; owoce morza, ryby, kuskus, dania kuchni europejskiej. Wyśmienite wina.

Aktywny wypoczynek

Na terenie portu jachtowego na turystów czeka wiele atrakcji. Można popływać łodzią ze szklanym dnem, wykupić kursy nurkowania, wybrać się na kilkugodzinny rejs połączony z połowem ryb lub na wycieczkę statkiem pirackim (30 TND).

- ◆ **Aqua Palace**, <http://www.acquapalace.com>; VII–VIII codz. 9.00–22.00, IX–VI codz. 9.30–18.00; 15 TND, znajduje się tu

wiele atrakcji, m.in. zjeżdżalnia i basen ze sztuczną falą.

- ◆ **El Kantaoui Diving Center**, tel.: +216 73 347668; e-mail: kantaouidiving@planet.tn; szkoła nurkowania oferuje kursy dla początkujących i nieco bardziej zaawansowanych.
- ◆ **Minizoo**, VII–VIII codz. 9.00–22.00, IX–VI codz. 9.00–17.00; 5 TND; można podziwiać ptaki, żółwie oraz okazy tunezyjskiej flory.
- ◆ **Hannibal Park**, codz. 10.00–22.00; wstęp wolny, poszczególne atrakcje płatne; to niewielkie wesołe miasteczko z karuzelami, automatami do gier i kolejkami dla dzieci.
- ◆ **Pole golfowe**, tel.: +216 73 348756; <http://www.kantaouigolfcourse.com>. tn/eng/home; jest szczególnie popularne w sezonie jesienno-zimowym.

Za portem, przy drodze wylotowej w kierunku miejscowości Hergla, w kilku miejscach można wykupić wycieczkę **quadem** (od 25 TND/godz.). Na przedmieściach El Kantaoui organizowane są też **karawany** – 3-godzinne łączone przejazdy na wielbłądzie, osiołku i bryczką (30 TND) z postojem, podczas którego można zobaczyć np. tradycyjny wypiek chleba. Wycieczki te, z wliczonym transportem, można wykupić w biurach podróży lub w hotelach.

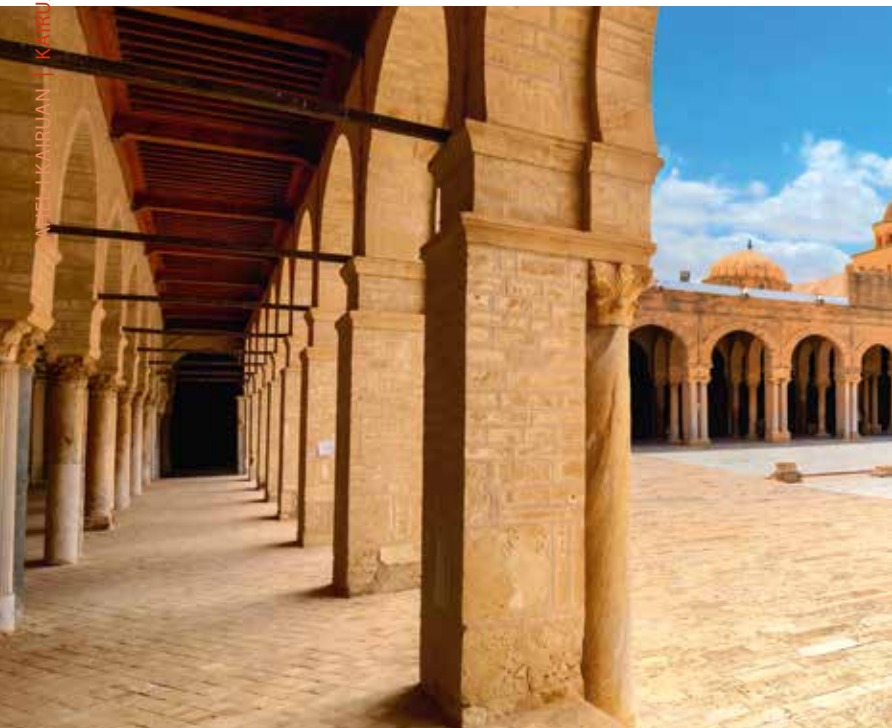
Kairuan

Nazwa miasta Kairuan (fr. Kairouan) pochodzi od arabskiego słowa *kairuwān*, które oznacza 'obóz' lub 'miejsce obozowania' i ma podobną etymologię, co nazwa *karawanseraïl* ('zajazd' lub 'miejsce na nocleg'). Nawiązuje ona do legendy, według której w VII w. to właśnie w tym miejscu obozował ze swoimi żołnierzami przysły założyciel miasta: arabski dowódca Okba Ibn Nafi.

Kairuan jest miastem, które nie tylko warto, ale wręcz trzeba odwiedzić. Nieprzypadkowo tutejszą **medynę**, w której co kilka kroków można natknąć się na zażytkowe budowle, wpisano w 1988 r. na listę światowego dziedzictwa kulturowego

i przyrodniczego **UNESCO**. To tutaj powstał pierwszy na terenie Afryki Północnej meczet, przyciągający dziś rzesze turystów z najdalszych zakątków świata.

Kairuan to najbardziej konserwatywne i przywiązane do religii miasto w Tunezji. Mieszkańcy żyją w tradycyjny sposób, co widać po ich ubiorze, zachowaniu i sposobie pracy. Szczególnie wyraźnie można to zaobserwować na terenie medyny. Kairuan jest również największym w Tunezji ośrodkiem produkcji dywanów, które do tej pory są tu tkane ręcznie. Amatorzy słodkości powinni skosztować miejscowego specjału – ciasteczek *makroud*, bardzo smacznych i słodkich. Mimo że ostatnio można

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Tunezja

Tunezja pozwala połączyć odpoczynek na pięknych plażach z poznawaniem egzotyki Czarnego Łądu. Majestatyczne meczety, kręte uliczki medyn i ciekawe muzea zachwycą nie tylko miłośników kultury arabskiej. Świetnie zagospodarowane kurorty zapraszają do zabawy, ruiny rzymskich i punickich miast snują opowieść o minionej świetności, a bujna przyroda nęci możliwością błogiego odpoczynku.

Barwne **suki** i spokojne **oazy**

Zabytki **starożytności**

Piaszczyste **plaże**

i turkusowe **morze**

Medyny i **plany filmowe**

Gwarne **kurorty**

Tradycyjna **kuchnia** pełna przypraw

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

 Bezdroża

Sprawdź najnowsze promocje:
● <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane
● <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
● <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny wyłącznie na:
ebookpoint.PL

ISBN 978-83-283-6238-3

Cena 27,90 zł